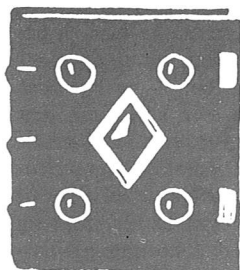

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

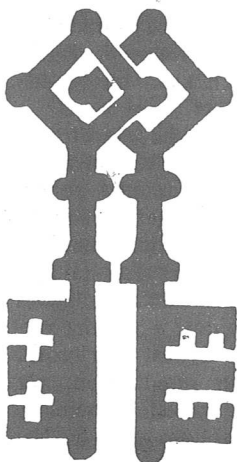
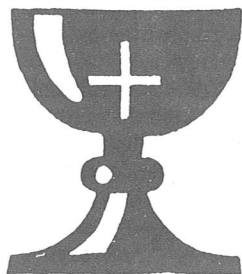
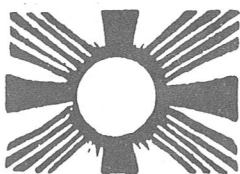
4/1983

JESUS ALENE

Prædiken på Kristi Forklarelses Dag 1982

Tekst: Matth. 17,1-9

FORKLARELSEN på bjerget er noget meget fremmedartet for nutidsmennesker. Vi prøvede ganske vist at synge med Grundtvig:

*Med strålekrans om tinde
forklaret Jesus stod,
det varmer os her inde
ved dybest hjerterod.*

»Det varmer os herinde«. Gør det nu det? »Han blev forvandlet for deres øjne, og hans åsyn skinnede som solen; men hans klæder blev hvide som lyset. Og se, Moses og Elias viste sig for dem og samtalede med ham».

Det er, hvad vi plejer at kalde »syner«. At se syner er i vore dage ikke særlig respektabelt. Vi har mistillid til folk, som fortæller os, at de har set syner. Det er »sygeligt«, og vi sender dem til en psykiater, for at han kan fjerne synerne, som kirurgen fjerner en svulst.

Også i vor kristendom er vi ikke trygge ved det, der er stærk begejstring endsige henrykkelse i. Sværmeri???

Kristne mennesker, der som Peter i evangeliet kommer ud af sig selv og i religiøs opstemthed siger ting, de ikke selv ved af, kristne mennesker af den type passer ikke ind i vor folkekirkelige ro og middelmådighed.

Vor kristendom er efterhånden blevet næsten uhyggeligt sober – og det er måske ikke det værste – men også meget prosaisk – derfor vrimer det ikke med salmedigtere blandt os – nøgtern, ja, men også kølig. Der er ikke meget varme i den. Den er saglig – og saglighed er en god ting – men også forstandstør for ikke at sige gold. Der spirer ikke meget af den.

Vi kan godt være bange for at tale for meget om Gud og om Jesus. Det er sikrere at tale om næsten og om samfundet – altså ikke de helliges samfund, men det jordiske.

Der gemmer sig i dagens tekst en alvorlig advarsel til os

sobre, nøgterne og saglige folkekirke-kristne. Uden glimt af den kommende verdens herlighed er vor kristendom ikke levedygtig.

Det er sandt, at den Jesus, vi tror på, er ham, der blev kød, ham, som er sandt skildret i profetens ord: »Han skød op som en kvist for hans åsyn, som et rod-skud af udtørret jord, uden skønhed og pragt til at drage vort blik, uden ydre, så vi syntes om ham, ringeagtet, skyet af folk, en smerternes mand og kendt med sygdom, en, man skjuler sit ansigt for, agtet ringe, vi regned ham ikke».

Gud være priset, at han var sådan og ikke anderledes!

Og det er rigtigt, at den menighed, som følger efter ham her på jorden, ikke skal svælge i syner og høj begejstring. Det får den heller ikke lov til.

*»Den bærer et skrud, den tør aldrig
fornægte,
de klæder, der deltes af rakkerens
knægte».*

Gud være lovet, at den kirke, vi har fået lov at tilhøre, er sådan og ikke anderledes.

Men – just derfor kunne den fattige Jesus dengang og hans fattige menighed nu ikke undvære glimtene af den kommende verdens herlighed. Den fattigdom, vi her taler om, Kristi og hans bruds fattigdom, er ikke denne theaterfattigdom, som velklædte og mætte nutidskristne sidder og synger om, inden de går ind til kaffebordet, og som de kan lide at høre præsten tale så smukt om. Den slags fattigdom kan man nok leve med uden glimt af den kommende verdens herlighed. Men Jesu fattigdom, der skriger – bogstaveligt – til himmelen i Gethsemane og på Golgatha, og kirkens fattigdom, som man ikke synger om og diskuterer, men – som Jesus – er rystende ræd for, den kan intet menneske – heller ikke Menneskesønnen Jesus – bære uden at styrkes og trøstes ved glimt af den kommende verdens herlighed.

Vi får vel af dagens evangelium lov at

tænke, at uden det glimt af den kommende verdens herlighed, som Jesus fik på forklarelsens bjerg, var han ikke kommet igennem Gethsemanes og Golgathas mørke og gru.

Og vi andre! Det er måske nok så beskedent, hvad vi har fået lov at prøve af den fattigdom, Jesus bar – og bar også for os, fordi vi ikke selv kan bære den helt. Og dog! Den smule, vi får at bære – og det er jo meget forskelligt for de enkelte, det véd vi – kan vi ikke bære til vejs ende, uden at også vi får trøst og styrke ved glimt af den kommende verdens herlighed. Det er et utroligt hovmod at tænke, at sådanne glimt kan vi sagtens undvære og overlade til de foragtede »sværmere».

Forklarelsen på bjerget var noget enestående; for byrden, der skulle bæres bagefter, var enestående. Men Gud er så god mod os, at han også under os glimt af den kommende verdens herlighed, tilpasset til vore øjne og til vort behov. Disse glimt er vore gudstjenester.

Derfor kan den kristne menigheds gudstjeneste ikke nøjes med at være soberhed og nøgternhed og saglighed. Det dør gudstjenesten af. Og den er ved at tørre ind til ingenting, hvis der ikke – for os uforklarligt, men af den grund ikke mindre virkeligt – i ny og næ bryder ind i al vor tarvelighed, den, vi bringer med til gudstjenesten, glimt af den kommende verdens herlighed, så vi ikke kan andet end bryde ud: »Denne er dagen, som Herren har gjort, lad os juble og glæde os på den!»

Vi kender vist alle – ikke mindst præsterne blandt os – den følelse af usselhed, som ligefrem kan stemme en for brystet, når man er kommet i kirke, og alting er så inderlig ligegyldigt og tamt og middelmådigt, ikke mindst den stakkels præsts prædiken. Og så sker det alligevel – hvem kan forklare det? – at »det varmer os herinde ved dybest hjertesod». Det kan være under prædikenen, når Helligånden skubber præstens »meninger» til side og lader os høre »godt fra Na-

zareth, den gode hyrdes stemme». Det kan også være en velkendt salmelinie, som med eet åbner en sprække til den kommende verdens herlighed:

*»og når os med Herrens stemme,
Ånden kalder hver især,
kan vort hjerte dog fornemme,
at Guds Rige kom os nær».*

Kan vi blive færdige med at takke Gud for, at vi har et alter i vor kirke som en uophørlig mindelse om, at ikke *alt* ved vor gudstjeneste er nøgternhed og saglighed og præstens interessante »theologi»? Og nogle vil måske ryste på hovedet ad en gudstjeneste som den, vi her fejrer: »Høj Kirkeligt theater!» Men vi må med vore midler – og det kan gøres på mange måder, også helt enkelt – holde denne mindelse om, at vi her venter på glimtene af den kommende verdens herlighed, i live.

Der er sørget for, at vi kommer ned på jorden igen. Og den og dens lidelse har Moses og Elias peget på, lovens og forjættelsens store talsmænd fra den gamle pagt. Vi behøver ikke at ængstes for, at vi ikke skal komme tilbage til den grå hverdag igen. Det er der – Gud ske tak – sørget for!

»Medens han endnu talte, se, da overskyggede en lysende sky dem; og se, der kom fra skyen en røst, som sagde: Denne er min Søn, den elskede, i hvem jeg har velbehag. Hør ham! – Og da disciplene hørte det, faldt de på deres ansigt og frygtede såre».

Vi får aldrig et glimt af den kommende verdens herlighed at se uden et ord fra Gud. Det ord sætter skel mellem de syner, som er sygdom og sværmeri – for det er der syner, som er – og de syner, som er Guds gave. Ordet holder os i tømme. Det siger altid det samme. Det peger

på Jesus og siger: »Hør ham!»

Da disciplene fik det ord fra Gud at høre, faldt de på deres ansigt i stor frygt. Guds levende ord høres på denne jord aldrig uden frygt. Men til de frygtende hørere af ordet træder Jesus hen, rører ved dem og siger: »Stå op og frygt ikke!»

Sådan oprejser han også i dag dem, der i frygt og bæven hører ordet som det, der er: *Guds Ord*.

»Men da de opløftede deres øjne, så de ingen uden Jesus alene».

JESUS ALENE!

Nu var den kommende verdens herlighed borte. Moses og Elias, den gamle pagts vidner om Kristus, sås ikke længe. Nu lå vejen for Jesus og hans venner åben, vejen til Golgatha for ham, vejen til de mange hverdages tjenester indtil døden for dem, for os.

Her står Jesus i hverdagsdragten, den lidende tjener, som profeten havde varslet om, den fornædrede Menneskesøn på vej til henrettelsen for Gudsbespottelse, lammet, der bærer al verdens synd.

Men disciplene og vi skal nu lære at se fornædrelsen anderledes end før, se den som herlighedens forklædning, se den som vejen, den eneste, til den kommende verdens herlighed. Disciplene lærte det ikke med det samme – og hvordan med os? Og i lyset fra forklarelsens bjerg skulle de, skal vi, også få lov til at se deres, vor, fattigdom. Måske er det os sværere endnu. Men eet stod fast for dem og står fast for os:

Vi er bundet til Jesus, til *Jesus alene*. Og det er den evige salighed, at Gud ved sit urokkelige og sanddrue ord har bundet os til ham, til

JESUS ALENE.

Amen!

Regin Prenter

Kommentar:

LANDSFORENINGEN AF MENIGHEDSRÅDSMEDLEMMER'S ÅRSMØDE DEN 1.-3. JUNI 1983

FRA onsdag kl. 13 til fredag kl. 12.30 var ca. 600 menighedsrådsmedlemmer fra hele Danmark samlet på Nyborg Strand. Om en sådan forsamling er der meget godt at sige. Dagen begyndte med salmesang, der kunne løfte og bære, en dåbsbekendelse sagt i fællesskab, et par gode prædikener og et Fader Vor bedt af alle.

Og så var der 3 foredrag, som jeg gerne vil knytte nogle kommentarer til.

Fhv. kirkeminister Jørgen Peder Hansen holdt et foredrag, som det er vanskeligt at sige noget om, men jeg forsøgte at lytte, og hvis de tanker, han kom med, virkelig var tanker og ikke bare sludder, så må der være ved at ske noget hos de danske politikere. Og så fortalte han, at han i sin tid som minister havde truffet ca. 35.000 mennesker i menighedsråds-sammenhænge, og det var hans erfaring om menighedsrådsmedlemmer, at de er af en bestemt kategori: de er mennesker, som vil bevare. Han sagde bare ikke, hvad det er, de vil bevare!

Kirkeminister Elsebeth Kock-Petersen sagde bl.a. at alt er i krise, også kirken. Den betyder ikke meget i folks hverdag, derfor skal menighedsrådsmedlemmer bakke den lokale kirke op og udbrede kendskabet til den. Og så gav hun udtryk for sin glæde over, at menighedsrådsmedlemmerne ikke havde nogen autoritetstro over for ministeren! Hvis ministeren ingen autoritet har, hvem har så? Hun mente også, at det svarer til udviklingen i befolkningen, at menighedsrådsmedlemmerne kræver mere indflydelse, og på dette punkt er socialdemokraten Erik Davidsen enig med venstre-kirkeministeren.

Erik Davidsen holdt en meget spændende tale. Han sagde bl.a. at det i vore dage nærmest er kirken, der understøtter staten økonomisk, og ikke omvendt. Han sagde: »Forkyndelsen har ikke gode kår i et samfund som vort», og så omtalte han samlivsformerne, de urovækkende fald i dåbsprocenterne, den almindelige forråelse i befolkningen og egoismen. »Underligt, at folkekirken spiller så lille en rolle nu, hvis den overhovedet spiller nogen?» Og så langede han ellers ud efter biskopper, provster og præster, og måske med rette, men angrebet kommer til at bide sig selv i halen. For det fremgår af Erik Davidsens tale, at han vist ikke har megen forståelse for, hvad den kristne Kirke er.

Jesus siger: Hvis I elsker mig, så hold mine befalinger! Erik Davidsen siger: Jeg er folkekirkelig tillidsmand, og det drejer sig om for menighedsrådene at få indflydelse i vore gode gamle folkekirke, som ikke er hverken en præste- eller bispekirke!

Derfor vælger menighedsrådene præster og biskopper, der er svage, så de adlyder de demokratisk valgte forsamlinger mere end kirkens Herre, og når der så kommer et problem, kan Erik Davidsen ikke forstå, at den svage er ude af stand til at vise styrke. Erik Davidsens megen tale om menighedsrådsmedlemmernes indflydelse blev ikke sagt imod, så det må være en tanke, som er almindeligt akcepteret. I den danske folkekirke drejer det sig om at have indflydelse, ikke om at tjene Herren.

Knud Christensen

ÅRSBERETNING 1983

ved Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSEs generalkapitel i København,
Bethlehems Kirkens menighedslokale, lørdag den 14. maj 1983

JEG prøver ikke på, Herre, at trænge ind i din høje majestæt, fordi jeg på ingen måde stiller min forstand på højde med den. Men jeg begærer i nogen måde at få indsigt i din sandhed, som mit hjerte tror og elsker. Jeg søger nemlig ikke at få indsigt, for at jeg kan tro; men jeg tror, for at jeg kan få indsigt. Thi jeg tror også dette: Medmindre jeg tror, vil jeg ikke vinde indsigt».

Sådan skrev Anselm, den senere ærkebiskop af Canterbury, i 1077-78 i sit lille skrift »Proslogion», der nu foreligger oversat og udlagt af professor Regin Prenter i bogen »Guds virkelighed». Prenters bog er vel det vigtigste teologiske bidrag i mange år. Den viser Anselms aktualitet i dagens situation – netop den virkelighed, vi som højirkelige står i, som skaber vore problemer, og som afstikker os vor opgave.

Heller ikke vi søger indsigt for at tro, men vi tror for at få indsigt. Credo ut intelligam. Denne berømte sætning af Anselm angiver lægemidlet for vor nuværende krise i samfund og kirke. Krisen består netop i, at vi tager vort udgangspunkt i det suveræne menneske, i dets erkendelse, dets psyke, samfund, kultur og religion. Med et sådant udgangspunkt vil Gud altid kun blive en menneskeskabt »gud» og er kun til på menneskets betingelser, og så længe mennesket endnu har brug for ham ved opbygningen af sin verden. Atheismen bliver den yderste konsekvens, og ordet »gud» kan kun give mening, hvis det omtolkes i dennesidig retning, hvad teologerne længe har været i fuld gang med. Med en sådan gudsidé er det i virkeligheden mennesket, der har gjort sig til »gud», til tilværelsens skabende herre, og er der noget, der er svært, så er det at være gud. Mennesket duer i

hvert fald ikke til det – alt for meget taber det på gulvet. Vor menneskelighed og vor omverdens integritet kan ikke bevares, når vi tiltager os et herredømme, som er i grelleste modsætning til vor endelighed. Deraf krisen!

Heroverfor må vi med Anselm tage vort udgangspunkt i den levende Gud, den ubetinget suveræne Herre, som ikke blot er det største, som kan tænkes, men større end, hvad der overhovedet kan tænkes. Over for denne virkelige, men skjulte Gud, der er den, han er, i suveræn selvbestemmelse, og som er principielt ubegribelig, kan vi – som Anselm – kun træde frem i tilbedelse og bøn om, at han selv vil udsige sit væsen, det, der er større end, hvad der overhovedet kan tænkes. Og sit væsen har denne levende Gud allerede udsagt i Sønnen, det evige skaberord, der blev kød i Jesus af Nazareth. I inkarnationen, i åbenbaringen har Gud afsløret sit væsen, og dog er han større end ethvert begreb, vi kan gøre om ham. Gud er troens Gud, som vi tror og elsker, og derfor må vi bøje os for ham i bøn om, at han dog vil give os indsigt i sin sandhed. Tager vi vort udgangspunkt i denne Guds virkelighed, har vi mulighed for at sige det afgørende ord til den moderne verden, der i sin kultur er blevet splittet, fordi den har skilt, hvad i et ægte menneskeliv hører sammen: det ydre og det indre, Gud og menneske, sjæl og legeme, en opsplitning af menneskets verden, som er den uundgåelige følge af dette, at mennesket ville være, hvad det ikke er skabt til at blive: sin egen og sin verdens suveræne herre.

En lignende tanke har den svenske idéhistoriker Tage Lindbom fremført i bl.a. bøgerne »Människoriket» og »Jakobs dröm», hvor han hævder, at idéhistorisk satte skredet ind i Europa med senskola-

stikken og dens aristoteliske filosofi, idet den empiriske verden herved blev løsgjort fra Gud og fik sit eget uafhængige liv. Men den platonisme, som Lindbom ikke kan siges fri for, bliver overvundet hos Anselm og Prenter, fordi de fremhæver, at Gud ikke bare på platonsk vis er den højest tænkelige idé, men er større end, hvad der overhovedet kan tænkes. Teologien kan ikke bygge på nogen filosofi i sin erkendelse af Gud, men må begynde med troens bøjning sig for Guds uudgrundelighed.

Når jeg har valgt at begynde med denne teologisk-filosofiske udredning, skyldes det, at jeg gerne herved vil sætte hele vort virke ind i et større perspektiv.

Da vi stiftede Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE, var der mennesker, som spidsede øren. Kirkelig fornyelse — det er det, vi har brug for! Endelig er der nogen, som vil gøre noget ved det! Men ak, tiden er gået, og der er intet særligt sket — afkristningen af vort folk fortsætter støt og ufortrødent. Man har anklaget os for at være for passive og for ikke at tage nok til orde mod de nedbrydende kræfter i samfund og kirke. Anklagen rammer os hårdt, og vi tager ikke let på den. Vi har simpelthen ikke været dygtige nok, vi har været for optaget af andre ting, og vi har været alt for få til at klare opgaverne. Jeg indrømmer blankt, at det mindste, vi kunne have gjort, var i Reformatio at skrive kommentarer til aktuelle begivenheder. Så havde vi dog gjort noget, der kunne retfærdiggøre os en smule.

Men, men, men — sagen er nu heller ikke så ligetil. Ville det overhovedet ændre en tøddel, om vi fyldte Danmarks Radio eller Kristeligt Dagblads spalter med glødende protestbreve mod alt, hvad vi fandt vederstyggeligt? Er det overhovedet den måde, vi skal kæmpe på? Husk på, de åndsmagter, vi kæmper mod, er overordentlig stærke og sejglivede. Det er den dæmon med mange århundreder på bagen, som hedder menneskets autonomi, at mennesket er sin egen

lov og styrer sig selv og sin verden. Det er hele den vesteuropæiske udvikling fra middelalderen og til i dag, som vi selv stikker i til halsen, og som er ved at løbe linen ud og afsløre sit dæmoniske ansigt. Vor afmagt og forlegenhed, vore manglende argumenter skyldes jo netop, at vi selv tænker som verden, på dens betingelser, og derfor også må ende med at komme til verdens resultater, som vi alligevel godt ved er forkerte, fordi vi rent umiddelbart kan konstatere, hvor livs- og verdensødelæggende de er. Den samme konstatering gør verden og forfærdes over sit eget værk. Derfor de mange græsrodsbevægelser: mod atomkraft og atombombe, for fred, for miljøbevarelse o.s.v. Det er verdens desperate forsøg på at afværge de sidste konsekvenser af sin egen tænkning siden middelalderen, et forsøg som uvægerligt er dømt til undergang, så længe menneskets autonomi ikke anfægtes af Guds virkelighed.

Vor opgave som kristne over for verden er at udfordre det menneskesyn, hvorpå en inhuman kultur er opbygget, at påvise menneskefor gudens umenneskelighed. Vi skal kalde verden til orden, så den atter bliver det, den skal være, nemlig verdens-lig, verdslig, d.v.s. piller guddommeliggørelsen ud af den ved at forkynde den almægtige Gud i himlen, som er større end, hvad der overhovedet kan tænkes. Det er først, når vi bøjer os for Gud i himlen, at vi kan blive befriet fra at trælle under en gud på jorden. For gudelsen af mennesket og dets verden er det, der bringer verden af lave.

Se, det er her fornyelsen sætter ind — ikke ved forarget at protestere og argumentere på verdens betingelser, men ved at tænke helt nyt, foretage en kopernikansk vending og begynde med Guds virkelighed. Gud er vort udgangspunkt, Gud er mere virkelig end jeg selv. I denne troens dimension skal alt betragtes. Jeg tror for at få indsigt.

Nu er det imidlertid sådan, at den kirke og teologi, som skulle udfordre verden, selv er inficeret af menneskefor-gu-

delsen, og derfor ikke er i stand til at løse sin opgave.

Universitetsteologiens problem er, hvordan den kan hævde sin berettigelse på universitetet. Den må godtgøre, at den er videnskab på lige fod med de andre videnskaber, og for at gøre det og komme ud over sit mindreværds-kompleks føler den sig nødsaget til at akceptere det sækulare samfunds principielt atheistiske videnskabsteori. Udgangspunktet bliver menneskets erkendelse og erfaring af en dennesidig virkelighed, og anden virkelighed føler teologien som videnskabelig disciplin ikke, at den kan beskæftige sig med. At den enkelte videnskabsmand privat for sin egen del kan have et større virkelighedsbegreb, kommer ikke teologien som videnskab ved. Det er historien om den gode fromme professor, som nyder hele menighedens tillid, men alligevel vildfører den i sin teologi.

Teologiens historiske discipliner bliver ud fra en sådan forståelse til det videnskabelige arbejde med kristne menneskers tro, d.v.s. til en granskning af dens tros forudsætninger, dens indhold og historie, altsammen forstået ud fra dennesidigheden. Teologiens systematiske discipliner bliver det videnskabelige arbejde med at tilpasse denne historisk overleverede tro til dennesidige antropologiske og eksistentielle kategorier. Udgangspunktet er ikke Guds virkelighed, men menneskets virkelighed, teologiens genstand er ikke Gud, men gudsbegrebet, d.v.s. menneskets forståelse af Gud.

Det er blevet betegnet som en af de mest fatale brølere i dansk teologi, at Jens Glebe-Møller blev ansat som professor i dogmatik ved Københavns universitet. Også jeg anser det som en ulykke. Men ud fra den teologiforståelse, der siden liberalteologiens dage har hersket ved vore universiteter, kan man ikke indvende noget imod det. Den eneste forskel på Glebe-Møller og de andre er, at han har været så ærlig at drage de sidste konsekvenser af det suveræne menneske, som alle på universitetet jo alligevel hyl-

der i deres videnskab. Han siger ligeud, at han driver teologi på modernitetens betingelser og afskriver alt, hvad der strider mod det moderne menneskes autonomi og mod fornuften, således også Guds virkelighed. Den indebærer nemlig en fremmed autoritet over det selvstyrede menneske, hvilket ikke kan akcepteres. Altså en teologisk præstelærer, der underviser i atheisme!

Et andet eksempel på modernitetens hærgen på vore universiteter er Lene Sjørup, som er kandidatstipendiat ved det teologiske fakultet i København. Hun har skrevet en kronik i Politiken (d. 9/4-1983) med overskriften »Du er gudinden«, og behandler heri den sidste nye feminist-teologi, holismen, som dyrkes i gudindebevægelsen. Bevægelsens teologer, der kalder sig hekse, afviser kristendommens vigtigste begreber, således den apokalyptiske tanke, at verden har en begyndelse ved Guds skabelse og finder sin afslutning med jordens undergang, forestillingen om noget absolut godt og noget absolut ondt, om den store mand, der modtager sandheden og giver den videre til nogle få udvalgte, altså Jesus, og forestillingen om frelse og fortabelse. Herooverfor står gudindebevægelsens holisme, som arbejder med helheden, sammenhængen i alting: natur og menneske, ånd og krop, religiøsitet og politik, historie og nutid. Udtrykket »du er gudinden« betyder, at du selv har al guddommelig viden og autoritet, så længe du ikke praktiserer den til skade for andre. Den sidste indskrænkning er vi nogle, der er taknemlige for.

På den anden side af Sundet, i Lund, har Ulla Carin Holm skrevet en disputats »Hennes verk skall prisa henne«, hvorfra jeg citerer følgende:

»Det er ikke bare spørgsmålet om kvindelige præster, som skiller lejrene. Snarere er det et helt symbolsk system med liturgi, bibelsyn, menneskesyn og organisation, som skiller ad. Måske det er forklaringen på, at debatten om kvindelige præster er mundet ud i så hårde

fastlåsnings. Modstanderne føler mere eller mindre intuitivt, at hvis de giver efter på dette punkt, går proppen ud af karret og hele indholdet i den traditionelle kristendom løber ud. Det går ikke længere an at forsvare messeklaeder, bispevielser, ægteskabets uopløselighed, ikke engang Faderens monopol i himlen. Tilbage findes et navnløst, intimt gudommeligt nærvær, en åben diffus menighed med anonyme medlemmer, en situationsetik uden bestemte regler og ubundne (følelsesladede?) gudstjenester. Det ville være underligt, om to så væsensforskellige symbolske systemer kunne enes i samme kirke» (s. 130).

Det er velgørende at møde så klar tale fra en kvindelig præst. For to år siden skrev jeg omtrent det samme i en kronik i Kristeligt Dagblad, men mødte kun uforstand og forargelse. Tiden har blot givet mig ret. Kvindelige præster er ingen tilfældighed, hvor teologien bøjer sig for menneskets autonomi, og hvor kvindelige præster indføres, bliver det mennesskets (kvindens) religiøse erfaring, der bliver bestemmende for kristendommens indhold. Der er logik og sammenhæng i det hele.

Før der kan ske nogen fornyelse i kirken, forestår der derfor et større teologisk opgør. I dette opgør står vi ikke alene – heldigvis, på egen hånd magter vi det ikke. Men vi kan heller ikke unddrage os det – vi må være med i det, så sandt vi mener det alvorligt med en kirkelig fornyelse. Til al fornyelse i kirken hører der teologi. Det kan godt ske, der er lægfolk, som rynker på næsen af teologien. Man opfatter den som en overflødig luksus, dovne præster morer sig med i stedet for at bestille noget i deres sogne. Intet er mere forkert og intet mere skæbnesvangert – netop for menighederne. Hvor teologien forsømmes, risikerer menighederne, at deres højhellige tro fratages dem.

Gennem generationer har indremissionske præster været flittige og trofaste i deres menigheder, men ikke fået stunder

til teologi, ja som præster i denne lægmandsbevægelse har man undertiden også været med til at kaste et odiøst skær over teologien, fordi den blot var læren, mens det jo dog var livet, det kom an på. Resultatet er blevet, at da liberalteologi, eksistensteologi, sækularteologi, befrielsesteologi, og hvad det nu hedder alt sammen, skyllede ind over kirken, stod man ganske værgeløs. Mange stak hovedet i busken og arbejdede ufortrødent videre – det var jo trods alt ikke læren, det kom an på. Disse blev de letteste ofre for de teologiske modebølger, for teologi vil der altid være, når man har med kristendom at gøre, og gider man ikke tænke selv, skal der nok være andre, som gør det for en. Det blev til den udvandede missionsteologi af værste slags, hvor man af bare iver efter at vinde mennesker, var parate til snart alle kompromisser med tidsånden. Andre præster stak vel ikke hovedet i busken – de anede faren, men evnede ikke at træde op mod den på kvalificeret måde, hvorfor de søgte tilflugt i konservative og fundamentalistiske ghettoer – langt borte fra dér, hvor slaget skulle slås. Det blev aldrig IM, der bestemte den teologiske debat.

Først nu med Menighedsfakultetet i Århus ser det ud til, at IM vil tage den teologiske udfordring op og deltage i opgøret. Faren for at MF blot skulle blive en institutionalisering af den konservative og fundamentalistiske ghetto er overhængende, men der drives seriøst teologisk arbejde på MF, hvorfor jeg har den forhåbning, at efterhånden som fakultetets lærere dygtiggøres, vil man kunne vikle sig ud af denne blindgyde og blive det nødvendige salt i dansk teologi. Men den nødvendige forudsætning herfor er, at teologiens genstand ikke er det døde bogstav, men den levende Gud, som vi bøjer os for i liturgiernes tilbedelse. Credo ut intelligam!

Også vi højkirkelige må deltage i dette teologiske opgør. Den højkirkelige bevægelse har altid været præget af teologi, og denne tradition må vi fortsætte, for uden

den vil enhver fornyelse løbe af sporet. Det er nødvendigt, at lægfolket dygtiggøres og vinder forståelse for teologiske problemstillinger. Det er nødvendigt, at præster tager sig den nødvendige tid til studeringer og udmønter det i den offentlige debat, og det er nødvendigt, at særligt egnede helliger sig videnskabeligt arbejde på højt plan. Overalt tager vi vort udgangspunkt i den hellige Guds evige majestæt, som er større end, hvad overhovedet kan tænkes, men som i sin nåde har åbenbaret sit væsen i Sønnen, det evige skaberord, der blev kød i Jesus fra Nazareth. Med dette som udgangspunkt vil vi fra dette landskonvent og i alt vort arbejde råbe: På knæ for den levende Gud, professorer – ikke blot i jeres personlige liv, men i jeres teologiske arbejde!

»Sig nu mit ganske hjerte, sig nu til Gud: 'Jeg søger dit åsyn, dit åsyn søger jeg, Herre'. Velan, lær du nu, Herre, min Gud, mit hjerte, hvor og på hvilken måde det kan finde dig». Anselm ved, hvor teologi drives: for Guds åsyn. Derfor hører bønner, tilbedelsen og liturgien med til teologien og kan ikke skilles fra den, om der skal være tale om ret teologi. Teologien har altid den levende Gud til genstand, den Gud, som er større end, hvad der overhovedet kan tænkes, og derfor kun fattes i sin selvåbenbaring, når han ved Jesus Kristus, der er nærværende i liturgien gennem de hellige nådemidler, afslører sit væsen. Netop fordi det er den levende Gud, der er teologiens genstand, er det ikke nok at læse om ham, han må søges ansigt til ansigt dér, hvor han afslører sit væsen, der dog er langt større, end vi fatter: i menighedens fællesskab omkring nådemidlerne – i bøn om, at vi dog kunne vinde den indsigt, vort hjerte begærer.

Højkirkeliges optagethed af teologi er ikke tilfældig. Netop fordi vi i messen ved, at vi ved Jesus Kristus træder frem for den evige suveræne Gud og Herre, fødes bønner om indsigt, og den gives os – efter mål. Vi ejer ikke sandheden. Den

evige glæde, som er de saliges skuen af Gud, som han er, er os ikke beskåret endnu. Men vi ved, hvor vi skal vinde den indsigt, som Gud under os, for at vi kan leve dette liv med håb. Teologien er en fortsat proces, som foregår for Guds ansigt. Dér vil vi højkirkelige gerne være, og derfor kan vi ikke undgå at blive teologer, d.v.s. de, der søger kundskab om den levende Gud.

Ordet ortodoksi, som vi plejer at oversætte ved »ret lære«, betyder egentlig »ret lovprisning« – en betydning, som det er værd at erindre sig i vor kirke. Der er nemlig ikke så få, som gerne vil holde fast ved ortodoks tro og lære og også hævder, at de gør det. Det gælder bl.a. pietister af forskellige afskygninger. Ingen skal nægte, at netop pietister har været blandt dem, der mest energisk har forsvaret ortodokse synspunkter i vor kirke og derved været et bolværk mod den udglidning i læresubstansen, som truer os. Det er sket ud fra en fastholden ved bibelordet, som undertiden har givet sig udslag i biblicisme og fundamentalisme, men under alle omstændigheder har bidraget til, at vor kirke stadig kan betegnes som kristen kirke. Men denne bibeltroskab har aldrig ført til noget selvstændigt teologisk arbejde. Bibelen er rigt nok en troværdig oplysningsbog om vor Herre Jesus Kristus og om troens hellige lærdomme, men bogstaven er kun død kapital, så længe den ikke gennemglødes af det levende ord fra den levende Herre. Lysordet må glødes af livsordet, som er Helligåndens tale, når vi i liturgien træder frem for den almægtiges åsyn. Her for Guds ansigt i tilbedelse og lovprisning bliver al sand teologi til, og selv om bogstavtro vel kan skaffe tilnærmelsesvis rigtige meninger på visse centrale punkter, vil den aldrig kunne skabe sand teologi og sand ortodoksi. Ortodoksi er nemlig ret lovprisning, og den finder altid sted for Guds åsyn.

Vi må derfor spørge sådanne pietister, hvordan de kan forene rettroen med lavkirkelighed og være så liturgi-ligeglade

de, at de i gudstjenestesyn kan gøre fælles sag med troens fornægtere. Mon det er, fordi rettroenheden alligevel kun er en bunke meninger, en grammofonplade, der per tradition skal lyses af, mens det egentlige er noget andet, nemlig den religiøse erfaring. Er det derfor mange ofte er parate til at tolerere næsten hvadsomhelst, når blot det lyder fromt? Er udgangspunktet — trods alle ord om det modsatte — så alligevel ikke menneskecentreret, altså af samme skuffe som verdens menneskeforfærdelse, her blot i en religiøs forklædning, nemlig den religiøse erfaring? Vi vil spørge disse pietister af den lavkirkelige slags, som gerne vil være rettroende, om de ikke har glemt, at rettroenhed er lovprisning, er fremtræden for den levende Guds åsyn ved Jesus Kristus, sådan som det sker i kirkens messe, og lade ham i al hans ophøjethed være udgangspunktet.

Jeg har nu forsøgt at tegne nogle perspektiver for vort virke i Kirkelig Fornylse og derved profilere os i forhold til andre, både til venstre og til højre for os. Guds virkelighed er centrum og udgangspunktet for al kirkelig fornyelse, og denne virkelighed møder os først og fremmest i messens liturgi, hvorfra indsigt i den levende Guds uudgrundelige væsen skænkes os. Guds virkelighed, teologi og gudstjeneste — det hører sammen og kan ikke skilles. Dette er centrum i al kristendom, og præcis i dette centrum ønsker vi at være. Derfor er vi heller ikke nogen højre- eller venstrefløjsretning i kirken, men kirkens centrum, hvorfra vi kalder til lovprisning og tilbedelse af den levende Gud, så vi dog kunne skænkes en smule indsigt. Credo ut intelligam.

I dette perspektiv har vi da også virket i det forløbne år. Messen er blevet fejret i vore kirker — først og fremmest de ordinære søn- og helligdagstjenester, men også ekstraordinært ved møder, konventer, stævner og lejre. I vor ensomhed, åndelige fattigdom og sorg over vor kirke har vi mødt herlighedens Gud, når vor Herre Jesus Kristus har indoptaget os i sit helli-

ge offer, og vi med ham trådte frem for nådens trone. Der har vi modtaget hjælp, trøst og håb, så vi glade kunne gå hjem til nye udfordringer.

I Københavnsområdet, hvor en stor part af vore medlemmer bor, har der været stor aktivitet. I mange kirker med højkirkelige præster har der været ugentlige tidebønner og i en enkelt, Skt Jakobs kirke, 2 hverdagsmesser om ugen. Desuden har der været regelmæssige fællesarrangementer og kirkestævner og et månedligt præstekonvent.

I Jylland er der som noget nyt begyndt højkirkelige stævner i Århus stift, som har samlet en del mennesker. Vi hilser dette initiativ af Peter Østerby-Jørgensen velkommen, og håber, at der kan dannes lignende arrangementer i andre dele af landet. De jyske landsdelskonventer fortsætter regelmæssigt og med deltagelse af også andre end højkirkelige. Det nordøstjyske konvent er dog blevet slået sammen med de nye højkirkelige stævner i Århus stift.

Siden sidste landskonvent er der blevet afholdt familielejre på Sundeved centret og retræte hos Mariadøtrene i Kolund.

I anledning af Grundtvigs dåbsdag den 10. september afholder vi en festmesse for Den hellige Treenhed i Trinitatis kirke i København med professor Regin Prenter som prædikant. Vi vil med denne messe gerne markere os som dem, der både har lært af Grundtvig og har noget at lære den danske kirke. Vi venter stor tilslutning.

Bestyrelsen har afholdt 4 møder, hvor fællesskabets forhold er blevet drøftet og varetaget. Jeg må sige, der er et meget fint fodslag i bestyrelsen og et glimrende samarbejde. Der er dog een ting, der bekymrer os noget, og det er medlemsforholdene. Tilgangen af nye medlemmer har ikke kunnet opveje afgangene. Dels har vi haft usædvanligt mange døde — vi savner dem og mindes dem med taknemlighed. Men derudover har der også været en del udmeldelser — også af sådanne,

som stadig hører til i vor kreds. Vi vil herfra gerne appellere til trofasthed og udholdenhed, også når vi ikke ser de store resultater. Hvordan skal det gå det højkirkelige anliggende i Danmark, hvis FKF ikke længere eksisterede? FKF er det praktiske udtryk for højkirkeligt samarbejde, og mener vi det alvorligt med vor højkirkelighed, må vi være villige til at underordne vor individualisme under dette fælles arbejde. Vi ønsker ikke medlemmer for enhver pris, men vi ønsker trofaste, aktive, bedende og ofrende medlemmer, der brænder for det højkirkelige anliggende.

Siden FKF blev stiftet, har det været vor agt at udgive en strøm af bøger, pjecer og brochurer, men først nu synes der at komme gang i det. Den første pjece i serien »Af kirkens tro«, der er skrevet af Poul Ulsdal, er udkommet og fremlagt til salg her. En præsentationsfolder er lavet og skulle have været præsenteret på dette landskonvent, men af forskellige tekniske årsager har den ikke kunnet nå frem. Pjecer af Christian Braw om Herrens bud og om boden og af Per Olof Sjögren om den fortabte søns liturgi er ved at blive oversat. Poul Ulsdals bog om tjenesten ved alteret, som var færdigskrevet allerede sidste år, og C. B. Hansens katekismus venter blot på at blive trykt. Andre pjecer i serien »Af kirkens tro« er

ved at blive udarbejdede. Vi håber, at vore medlemmer vil tage godt imod disse udgivelser, når de kommer, og være med til, at de bliver spredt.

Højkirkeligheden har allerede eksisteret så længe og fået en sådan position i dansk kirkeliv, at den er blevet genstand for teologisk forskning. Bibelskolelærer i Børkop, Leif Andersen, der netop er blevet cand. theol., har til embedseksamen udarbejdet en emnekræds om højkirkelighedens nadverteologi, særlig som den kommer til udtryk i Dansk Messebog. Vi får her positivt og venligt en grundig og dygtig behandling af emnet, omend han har skarpe, kritiske anmærkninger at gøre. Leif Andersen har været så venlig at forære os en fotokopi af afhandlingen og vedlagt et brev, som jeg senere i dag skal læse op.

Kirkelig Fornylse er ved at have konsolideret sig — hvad medlemstallet angår, vil nogle måske tale om stagnation — den første forvirrede begejstring har lagt sig, og hverdagen med dens opslidende og dog forjættelsesfulde arbejde er begyndt. Det kræver trofasthed og offervillighed af os. Men det kræver først og fremmest, at vi søger derhen, hvor al fornyelse begynder: for den levende Guds åsyn.

Olav Fog

HAR DE BETALT ABONNEMENT FOR 1983?

*Vi vil gerne kunne udsende
de sidste 2 numre af Re-formatio
i dette år.*

OM INDVIELSER

MED indvielse menes en handling i ord og gestus, hvorved noget skilles ud fra den profane verden til en sakral brug. Indholdet er dobbelt. Dels er det en renselse fra det gamle, og dels en udrustning, som giver egenhed til det ønskede formål. Bibelens undervisning om den faldne verden gør indvielsen meningsfuld. Ved syndefaldet mistede mennesket sit gode forhold til Gud. Det trak alt det skabte med sig i faldet. Alt det skabte sukker og vandes, men håber at komme til Guds børns frihed. Når mennesket bliver fri fra trældommen under verdens magter, tager det det skabte, dyrene og tingene med sig.

Ved Kristi genløsergerning er Kirken sat i verden som et herberg, hvor den slagne kan føres hen. Midt i den faldne verden er Guds rige. Ved nådemidlerne får mennesket del i frelsen. Bogstaver på papir, vand, brød og vin, alt helliget og velsignet, bliver midler givet af Kristus til genoprettelse og nåde. Sakramenterne er forbilleder for alle indvielser. I den sammenhæng kan der noteres en nyhed i den svenske gudstjenesteordning af 1976. Tidligere har bøn om Den hellige Ånd sigtet til hans gerning i vore hjerter. Nu beder vi også, at Ånden vil komme »over disse gaver», d.v.s. over brødet og vinen. Dette er en meget betydningsfuld ændring.

Indvielse af mennesker er også altid blevet anset for legitimt i Kirken. Der fandtes klare bibelske forbilleder, både i Det gamle og Det nye Testamente. I 3. Mos. 8 beskrives det, hvorledes Aron og hans sønner indviedes til præsteembedet. Det skete med tvættelser, salvelse, offer og iklædning i skrudene. Mennesker velsignedes — i særdeleshed sønner af deres fædre, helt fra Noas og Abrahams dage.

Også i Det nye Testamente omtales indvielser og velsignelser. Ved apostlenes håndspålæggelser meddeltes Den hellige

Ånd (Ap. G. 8,18), Timoteus fik en nådegave gennem profeti og håndspålæggelse af de ældste (1. Tim. 4,14 og 2. Tim. 1,6). Håndspålæggelse i forbindelse med velsignelse og offer havde en stor plads i Det gamle Testamente. Moses indsatte Josua i hans embede ved håndspålæggelse. I tilslutning til apostlenes meddelelse af Ånden, og til, hvad Paulus gjorde, da han gav opgaven videre til sin discipel Timoteus, er håndspålæggelse under bøn blevet det synlige udtryk for embedets overlevering i Kirken. Biske-, præste-, diakon- og diakonissevielser er udstømninger fra samme bibelske kilde.

Vielser af bygninger til gudstjenestebrug fandt sted allerede i førkristen tid. Vi ved, at templer højtidelig indviedes både i Ægypten og i Rom. De betragtedes som rigtige gudshuse — guden boede der virkelig i sin afskrækkende majestæt. Mennesker — profanum vulgus — og verdslige ting hørte ikke til templets område. Her var hellig jord, her boede visse Gud.

Det antages, at man begyndte at indvie kristne gudstjenestelokaler i 200-tallet, men at sådanne indvielser først fik et egentligt opsving, da forfølgelsestiderne var slut, og Kirken kunne træde frem i magt og pragt for verdens øjne. 300-tallet skænkede byer og landsbyer kirker, silhouetter. Her var fredens sted og Herrens hus. De var byggede af mennesker for at bruges til kristne gudstjenester. Lidt efter lidt skilte de sig ud fra almindelige huse, både ved deres anvendelse og deres udseende. Tanken bagved indvielsen kan ses af et responsorium, som anvendtes, og som byggede på 2. Makk. 14,35f.:

»O Herre, skønt du ikke har behov for noget af alt det, som er til, har det dog behaget dig, at et tempel, hvor du kunne have din bolig, skal findes iblandt os.

Så bevar nu også, du al helligheds Her-

re, dette hus ubesmittet til evindeligt tid, dette hus, som så nylig er blevet rensat».

Man kunne jo også studere den store beskrivelse i 1. Kong. 8, hvor der berettes om, hvordan kong Salomo indviede templet i Jerusalem:

»Men kan Gud da virkelig bo på jorden? Nej visselig. Himlene, ja Himlenes Himle kan ikke rumme dig, langt mindre dette hus, som jeg har bygget!«

Da indvielser af kirker var kommet godt i gang, var vejen åben for at vie ikke blot huse, men også genstande til sakral brug og endog redskaber og ting i menneskers hverdag. Jo længere middelalderen skred frem, des frodigere blev vielserfloraen. Man velsignede mennesker, dyr, planter og ting, ikke til sakral brug, men for at få dem ind under Almagts eller andre magters beskyttelse. Grænsen var svær at trække mellem Kirkens handle i tro og magiske forestillinger om det viedes iboende kraft.

I modreformationens oprydningsarbejde blev den yppige vielserflora nedskåret. Men selv i en moderne romersk-katolsk ritualbog og en tilsvarende fremstilling med forklaring af riterne møder man en vielsernes rigdom.

En prægtig liste over kirkeligt godkendte vielser findes i den gældende ritualbogs fortegnelse over, hvad der kan velsignes. 70 forskellige numre indgår i rituallets fortegnelse: Hus og hjem, brudekammer, krucifiks, fromme billeder, fabrikker, værksteder, mark og have, redskaber og instrumenter, jernbaner, flyvemaskiner (»machina itineri aereo destinata»), vandledninger, telegrafer, biler, brandbiler, seismografer, vingårde, øl, bi-er og kreaturer — »benedictio ad omnia» — alt kan velsignes!

Spørger nogen, hvad der er formålet med alle disse vielser, så vil svaret være: Der er ingen tvivl om, at alt dette er til stor gavn. Først og fremmest knytter det religionen og folket sammen. Alle hverdagens forhold og de ting, som mennesker har nytte af, kommer i kontakt med Gud. Uden hans velsignelse hjælper vor

stræben intet. Hverdagen og ikke bare søndagsgudstjenesten gennemsyres af Guds nåde.

For det andet har bønnen altid velsignelse med sig. Herren, som bekymrede sig for folkene i Kana og sad ved deres bord, afviser ikke vore bønner i hverdagens forhold. Alt helliges gennem bøn-
nen.

Endelig er det ikke uden betydning, at Kirken stiller en liturgisk form til rådighed og ikke overlader signetiet til den enkelte. Hvor Kirken ikke tilbyder formen, kan det ske, at vantro, overtro og ren magi træder i stedet. Det bliver den velsignende præsts opgave at sørge for, at alt går til på en passende måde.

Den ritus, som anvendes ved vielserne, er ensartet. Den består af Kyrie, Fader-
vor, et responsorium og en bøn, som indeholder en appel til Gud om, at Han i sit forsyn vil skænke hjælp.

Mere udførligt er ritualet for velsignelsen af hjemmene på Helligtrekongersdag.

Præsten ønsker fred over hjemmet: Pax hic domui, og over alle dets beboere: Et omnibus habitantibus in ea.

En antifon om de vise mænd fra Østerland omkranser Jomfru Marias lovsang: Magnificat.

Fadervor.

En bøn: Gud som på denne dag åbenbarede din enbårne Søn for hedningerne ved stjernen, forund os i din nåde, at vi, som kender dig gennem troen, må føres til i Himlen at skue din herlighed. Ved Jesus Kristus, vor Herre.

Et responsorium: Gør dig rede, bliv lys, Jerusalem, thi dit lys er kommet, Herrens herlighed er oprundet over dig, Jesus Kristus, født af Jomfru Maria.

Vers.: Folkene skal vandre i dit lys.

Resp.: Og Herrens herlighed går op over dig.

Lad os bede:

Velsign, o Herre dette hjem! Lad der deri findes sundhed, kyskhed, dyd, ydmyghed, godhed, ildhed, lovlighed og taksigelse til Gud Fader og Sønnen og Den hellige Ånd. Lad denne velsignelse

altid hvile over dette hjem og over alle, som bor her. Ved Jesus Kristus, vor Herre.

Amen.

Et rejseminde har gjort, at jeg med særlig interesse har stiftet bekendtskab med denne velsignelse af hjemmet. Vi befandt os fem mennesker på en bilferie i Moseldalen og havnede på den katolske side i »Zimmer frei«. Familien dér anede snart, at jeg var »Etwas Geistliches«, og jeg redegjorde for min beskaffenhed. Deres hjertelighed mindskedes ikke, snarest tværtimod. Gamle farmor var lykkelig over at have en præst i huset og udnyttede mig halvt som skriftefader. Det gav højst interessante indblik i, hvordan det katolske folk ser på sine præster, på Kirken og deres egen fromhed. Hun var bekymret over, at hendes arbejde i vinbjergene tog så meget tid; men hun forsømte aldrig at bede for »die armen Seelen«, når hun gik forbi en kirkegård. Hun berettede trohjertet, hvor vigtigt det havde været, at da de byggede deres hus, velsignede præsten det, og hun spurgte: »Det gør I vel også?« Så fortsatte hun:

»Se, det har jeg jeg set; vi har haft nytte af velsignelsen. Vi har ikke været syge en eneste dag siden da!«

Bedre bevis for velsignelsens værdi kunne hun vel ikke have lagt frem. Da hun spurgte, om jeg havde velsignet hus og hjem, kunne jeg vel ikke give noget rigtigt svar. Men faktisk har jeg senere gjort det, i det mindste een gang. To fromme damer dannede et konvent og tilkaldte mig for at få deres hus velsignet. Naturligvis efterkom jeg deres opfordring. Vi læste, sang og bad og tegnede Sct. Sigfreds kors på muren. Sikkert var det til gavn — selv om de ikke har kunnet afgive så frejdig en bekendelse som farmor ved Mosel.

I vor Svenske Kirke var man ved reformationen kritisk mod den nedarvede mængde af signierier. Ærkebiskop Laurentius Petri, den beundringsværdige formidler ved overgangen til en ny tid, som bevarede så meget af den rige kirkelige

arv, er i sin Kirkeordning negativt indstillet mod de mange vielser. »Vand, salt, aske, kviste, ild etc., alt dette har været fuldt af misbrug og vantro, hvad der skyldes sådanne vielser«.

Principielt havde han samme opfattelse med hensyn til indvielse af nye kirker. I urkirken mente man det samme som reformatorerne: Gudstjenesten er indvielse nok. Der var heller ikke større grund til at bekymre sig om nye kirker. De, der allerede fandtes, var alt for talrige. Martin Luther havde også det syn; men da han kunne holde en første gudstjeneste i den nybyggede slotskirke i Torgau i året 1544, var både gudstjenesteordningen og hans prædiken påvirket af, at det nu var en ny kirke, der blev taget i brug. Den gudstjeneste fik også betydning i vort land. Når der alligevel var brug for nye kirker visse steder, i Stockholm eller andetsteds, måtte man forrette en eller anden slags indvielse. 1600-tallets gennembrud for kirkelig lovgivning medførte også, at der udarbejdedes former for kirkers indvielse. Kirkeloven af 1686 har et kapitel 27 om »Hvorledes gudstjenesten i en nybygget kirke skal begyndes og forrettes«.

Så var der åbnet mulighed for andre indvielser end af nybygget kirke. Og i Den svenske Kirkehåndbog frem til vor tid er det omtalt, hvorledes fremgangsmåden skal være ved indvielse af nyt alter, ny døbefont, ny prædikestol, ny kirkeklokke og nyt orgel.

Også ny begravellesplads skal indvies. Kirkeloven 1686 bestemmer, at begravelse må ikke foretages andetsteds end på indviet begravellesplads. At hvile i indviet jord var et stærkt folkeligt krav, som har beholdt sin styrke ind i vor tid.

Endnu en velsignelsesakt kom med i 1600-tallets Håndbog, nemlig velsignelsen af brudesengen. Denne vielse var ret så omstændelig: »Inden brudgom og brud går til sengs, synger man disse salmer« — og to ret lange salmer blev sunget. Så faldt brudeparret på knæ ved sengen, og præsten læste en kraftig velsignelse:

»Gud lade sin velsignelse komme over Eder, som han velsignede Abraham, Isak og Jakob«. Derefter blev der sunget endnu en salme, og præsten sluttede med den aronitiske velsignelse. — Brudevielse og begravelse var vigtige genstande for menneskers interesse.

Med tiden mildnedes således modstanden mod tanken om at vie døde ting. Men samtidig opretholdtes det principielle syn, at det er ordets rette brug og sakramenternes forvaltning, som indvier. Derfor kunne både prædiken og nadver finde sted uden for kirkens indviede hus. I hjemmene meddeltes det hellige sakramente ved sygesenge, og der holdtes almindelig nadver på plejehjem. Også muligheden af at afholde højmesse udendørs kunne tænkes.

Med den højkirkelige bevægelse, hvis begyndelse kan sættes til dette århundredes første år, men som gik til offensiv i trediveerne, kom der ny interesse for kirkelige indvielser — de hørte med til programmet om »kirkelig fornyelse gennem ordet og sakramenterne«. Den opfattelse vandt frem, at Kirken er de helliges samfund midt i en falden verden. Dens gudstjeneste er at lege himmerige på jorden, når andre i krig og havesyge leger helvede. Kirkebygningen er det hus, der på een gang er menneskers hus og Guds hus. Mennesker har bygget det i bøn og som et offer af arbejde og udgifter. Derefter er det gennem biskoppens indvielse blevet overleveret til Gud. Det helligede hus står dér omgivet af den ligeledes indviede kirkegård. Det var vel ikke historisk sandt det, som biskop Eklund skrev i sin salme om Kirken: »Alt fik sin vielse i Kirkens favn« — men ordene kunne måske tænkes som et program. I søndagens højmesse i kirken sker det vigtigste i menighedens liv. Højmessen er en fremstilling af Guds frelsesværk, og den gør det, som skete engang, til et levende nu. Også kirkens inventar får helliggørelsens glans. De bruges jo til et formål ud over det almindelige. Det blev naturligt, at de skulle vies til dette formål.

En rig arv af dage, minder og gudstjenesteformer var til rådighed og kunne bruges påny. I højkirkelige brødrekredse af præster og lægmænd blev alt dette taget i besiddelse, fordi det svarede til et behov.

Det var ikke musæumskirkelighed, vi ville have, men åndeligt liv. Det viste sig, at gamle formularer lyste op, når man tog dem frem. Mennesker er i det store og hele ens fra tidsalder til tidsalder.

Så begyndte brødrekredse at fejre Kristi Legems Dag på torsdagen efter Den hellige Trefoldighed. Brødre og søstre havde oplevet dagen i syden i det grønne og mellem blomster, med processioner og sang og folkevrimmel i tyske eller svejtsiske bindingsværksbyer. Også i det kølige Norden kunne en majdag eller en junidag lokke til højmesse i en vidunderlig forsommernatur.

Men vi vil fejre messen omkring et ordentlig viet alter. Før i tiden har man haft rejsealtre, ikke større end at præsten kunne tage et med sig i sin oppakning. Sådanne altre er blevet fundet frem fra skjulte kroge i kirkerne. Det kunne være, at en biskop viste forståelse for ønskerne om, at præster også i dag var forsynede med viede alterstene.

I en plade af ølandsk kalksten kan indvielseskors hugges ind. Man kan føje den lille stenplade ind i en træplade. Så er der bare tilbage at få den indviet. En af mine venner havde foræret mig et sådant bærealter. Jeg spurgte min venlige biskop Elis, om han ved lejlighed kunne tænke sig at indvie min altersten. Han så lidt betænkelig ud og gav mig ikke noget svar. — Men nogen tid efter ringede han og sagde: »På søndag skal jeg indvie et nyt alter på Øland. Sørg for, at din sten er dér, så indvier jeg den samtidig!« Og se, det lykkedes.

Netop et sådant bærealter findes i Hjelmsryd, i den kirkelige stiftelse, hvor så meget værdifuldt sker mellem år og dag, og hvor Sct. Sigfreds broderskab blev indstiftet, og hvor vi plejer at fejre Kristi Legems fest hvert år.

Men mit bærealter befinder sig i Danmark! — Jeg havde et engang; men det var sådan, at jeg ikke havde meget brug for det. Min ven Hans Justesen på Købmagergade i København ville gerne have det, så han fik lov til at låne det. Han havde et kapel uden indviet alter, og jeg havde et indviet alter uden kapel. Der hos ham havnede mit bærealter, og i Danmark er det forblevet. Til glæde, hå-

ber jeg, og til opbyggelse for mange, stadig i funktion, hentet fra Sverige, indviet af en svensk biskop. — Men mit er det! Gud velsigne alt godt kirkeligt fællesskab tværs over Sundet — Kirkelig Fornyelse både i Sverige og i Danmark!

*Jan Redin, Sverige
Oversættelse v/Poul Levin*

BOD OG BØN FOR KIRKENS ENHED

BEVÆGELSERNE for kirkelig fornyelse i de forskellige reformatoriske kirker er bevægelser for Kirkens enhed. Inden for den danske bevægelse for kirkelig fornyelse er det blandt andet kommet til udtryk i Pastor Lund Pallesens basisformulering fra 1961, i hvilken det hedder: »(Bevægelsen) anser den empiriske splittelse i kristenheden ikke kun som en ulykke, men som en synd — og tilstræber kirkens synlige enhed gennem bod og bøn og sandhedssøgende, økumenisk dialog og arbejde for opnåelse af liturgisk fællesskab kirkeafdelingerne imellem. Den betragter i den forbindelse reformationen som både legitim og til tider påkrævet — og tager sit 'evangeliske' anliggende alvorligt — lige som dens enhedssøgen ikke lader sig begrænse til vesterland».

I Arbejdsgrundlaget for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse er emnet Kirkens Enhed ikke direkte behandlet; men man kan sige, at hele Arbejdsgrundlaget er en erklæring om, hvad Fællesskabet Kirkelig Fornyelse vil gøre på dansk grund for at bringe Kirkens synlige enhed et skridt nærmere.

»Bod og bøn». Det er det første punkt i arbejdet for Kirkens enhed. Derfor vil

Re-formatio gerne bringe et materiale til brug ved eller til inspiration for messer og forbønsgudstjenester for Kirkens enhed. Indledningsvis vil vi gerne nævne, at ugen mellem mindedagen for Peters oprettelse af bispestolen i Rom, den 18. januar, og mindedagen for Paulus' omvendelse, den 25. januar, i de fleste kirker anerkendes som bedeuge for Kirkens enhed. Endvidere er alle apostelfester og Pinse oplagte lejligheder til bøn for Kirkens enhed. Man kunne måske også tænke sig, at en menighed besluttede at afholde f.eks. en månedlig forbønsgudstjeneste for Kirkens enhed, eventuelt sammen med Den romersk-katholske Menighed og eventuelle frikirkelige menigheder på det pågældende sted. Det materiale, som bringes i det følgende, er hentet fra forskellige steder fra og fremlægges hermed til brug og inspiration både for præster og lægfolk.

Litani til brug i bedeugen for Kirkens enhed: (Må ved andre lejligheder kunne bruges f.eks. som kirkebøn.)

O Herre, almægtige Gud, som har opbygget din kirke på apostles og profeters grundvold med Jesus Kristus selv som hovedhjørnesten,

vi bekender for dig vor skyld i din kirkes splittelse, hvorigennem Kristi legeme er blevet søndret.

Og vi beder sig: forlen os således at blive forenede i Jesu Kristi kærlighed, at vi alle må blive eet, for at verden må tro, at du har udsendt din Søn, Jesus Kristus. (Derom beder vi:)

— Hør os, kære Herre Gud!

O almægtige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, som har givet din Søn til at være hovede for Kirken, som er hans legeme, vi beder dig: hør nådig vore bønner for din hellige Kirkes enhed, lad den opnå enhed over hele jordens kreds på den måde og på den tid, det behager dig. (Derom beder vi:)

— Hør os, kære Herre Gud!

Herre almægtige Gud, som sendte din Søn, Jesus Kristus, for at han skulle samle dit folk som een hjord under een hyrde, vi forener vore bønner med den påkaldelse, som du modtager fra hele den bedende kirke i himlen og på jorden, og beder dig: lad snart den dag gry, da vi i een ånd og med een mund kan tjene og tilbede dig i fred og kærlighed i Kristi legemes, din hellige Kirkes, synlige enhed, ved Jesus Kristus vor Herre. (Derom beder vi:)

— Hør os, kære Herre Gud!

Lov, pris og ære være dig, Jesus Kristus. Måtte hele verden tilbede dig. Velsignet være dit hellige navn, at du lod dig føde af den rene og hellige jomfru for os arme syndere. Velsignet være din store kærlighed, ved hvilken du ofrede dig selv på korset til vor forsoning. Forbarm dig over os. Led os således ved din nåde her på jorden, at vi også kan opnå at glæde os med dig i dit evige rige i Himlen. Du, som med Faderen og den Helligånd lever og regerer fra evighed til evighed.

—Amen.

(Fra svensk. Først udsendt på dansk ved

pastor Mogens Buch).

Følgende bøn kan f.eks. indføjes i den almindelige kirkebøn på den søndag, som falder i bedeugen for Kirkens enhed:

Vi bønfaller dig, at du nådigt vil høre vor bøn for denne din hjord. Vi beder dig sammenbinde os med hverandre og med din kirke over hele jorden. Giv os nåde til at udfylde vor tilmålte plads i Kristi legeme, og ret i os alt, hvad der er din hellige vilje imod. O du, som kender dit folks trang og har medlidenhed med dets skrøbeligheder, forund os af din udtømmelige nådes kilde alt, hvad vi trænger til.

(Fra »Liturgien og kirkens andre gudstjenester», København 1933, d.v.s. den katolsk-apostolske menigheds ritualbog).

Det følgende, som også stammer fra katolsk-apostolsk liturgi, er en messe »om enhed i forfalds og frafalds tider»:

Indledningskollekt: O, barmhjertige Gud, du som har kaldet dit folk til enhed i den ene tro, i den ene Ånd og i det ene Kristi legeme, vi beder dig: udøs din Helligåndens nåde over os og virk således i alle vore hjerter, at alle de, som vandrer bort fra dig, må udfries af deres vildfarelse og føres tilbage på dine veje, og at alle de, som har bevaret din tro, må grundfæstes deri og holde ud indtil det evige liv, ved din Søn, Jesus Kristus vor Herre, som med dig lever og regerer i Helligåndens enhed, een sand Gud fra evighed til evighed.

Epistel: Galat. 6,1-8.

»Korsang efter epistelen»: Jeg vil opsøge det tabte. Jeg vil føre det fordrevne tilbage. Jeg vil forbinde det, som har lidt brud. Jeg vil styrke det syge. Jeg vil redde dem fra alle de steder, hvorhen de var adspredte på skyers og mulms dag. (Sammenlign Ez. 34,11-16).

Evangelium: Lukas 15,3-10.

»Nadversangen»: Herre, dersom du vil tage vare på misgerninger, Herre, hvem kan

da stå fast; men hos dig er forladelse, for at du må frygtes. Israel, håb på Herren; thi hos Herren er miskundhed, og megen forløsning er hos ham, og han skal forløse Israel fra alle dets misgerninger. (Psalme 130).

Afslutningskollekt: O Herre Jesus Kristus, du som i dette hellige sakramente har givet dit troende folk et sikkert tegn og pant på vor enhed i dig, vi beder dig: lad vore hjerter ved disse mysteriers nådige virkekraft sammenbindes med fredens og kærlighedens bånd, og lad os stadfæstes og styrkes i dit velsignede evangeliums sandhed. Omvend ved din Helligåndes lønlige arbejde alle deres hjerter, som forlader dine veje, så at de må vende tilbage til dig, du vore sjæles hyrde og tilsynsmand, som lever og regerer med Faderen og Helligånden, een sand Gud fra evighed til evighed.

(Hvis ovenstående bruges til højmesse, må der selvfølgelig benyttes salmer fra Den danske Salmebog, se f.eks. numrene 285-289 og flere i afsnittet Fællesskabet. Hvis man ønsker en læst messe, må introitus- og offertorie-vers hentes f.eks. fra messen på Hellig Trefoldigheds Fest. Messe for Kirkens enhed læses som en bodsmesse med violette messeklæder og uden gloria og credo).

Til sidst skal her bringes en oversigt over den centrale del af den katolsk-apostolske liturgis ordning for gudstjenesten Pinselørdag om formiddagen (en slags tidebøn). Dette afsnit består af fire ens-komponerede underafsnit, hvert bestående af en skriftlæsning, en bøn og en Davids-psalme. Hvert afsnit bærer en

slags overskrift, og de fire overskrifter tilsammen beskriver meget klart, hvad årsagerne er til Kirkens splittelse og manglende enhed. Bønnerne er meget lange og bærer til dels præg af den katolsk-apostolske menigheds særlige baggrund; på grund af længden udelades de her, de kan fås ved henvendelse til Re-formatios redaktion. Herunder angives de fire læsninger og de fire psalmer med tilhørende overskrifter:

1. Esajas 1 Forkastelsen af apostel-embedet Ps. 89.
2. Esajas 5,1-17. Tabet af Kirkens hellige ordninger Ps. 80.
3. Hoseas 2 Ophøret af brugen af Helligåndens gaver Ps. 74.
4. Lukas 21,25-36. Kirkens verdsliggørelse Ps. 102.

En eller flere af disse tekster og psalmer kunne nok finde anvendelse ved en forbønsgudstjeneste for Kirkens enhed; men både de og det øvrige her bragte materiale kan selvfølgelig kombineres frit — også under inddragelse af materiale fra andre kilder.

Afslutningsvis minder vi om, at bøn nr. 84 i Den danske Salmebogs bønnebog er en bøn for Kirkens enhed.

Redaktionen opfordrer læsere, som har materiale liggende, som kunne anvendes til forbønsgudstjenester og messer for Kirkens enhed, til at indsende dette, for at også andre kan få glæde deraf. På forhånd tak!

Peter Østerby-Jørgensen

LÆST

Peder Bukh: En græsrodsbevægelse. Lohses Forlag 1983. 126 sider. Kr. 65,00.

DET vakte erindring om givtigt samvær med Peder Bukh at læse hans artikel »Kristus i Ånden» (Re-formatio 1/1983) og foreliggende bog. Vi var præster på samme egn og medlemmer af samme konvent i mange år. Hans bøger står på min reol, nogle af dem sendt mig »i dansk og kristent broderskab». — Jeg læser igen i »Teologernes Kristus — eller Menighedens?»

Det var og er P.B.'s opfattelse, at den grundtvigske bevægelses udspring ikke kan tidsfæstes til et bestemt år i Grundtvigs liv, men at den udgår fra Vartov. »Der brød menigheden igennem kirkens isskorpe. Der kom Helligånden til orde». Gr.'s egentlige opdagelse var jo, at Helligånden gør levende, medens alt, hvad

menesker bygger på bogstavskriften, slår ihjel. Derfor er P.B. også betænkelig ved for megen tale om »ordsynet» (fremhævet af Anders Nørgaard), som kan bruges til formning og udbygning af en grundtvigsk lære. Når udgangspunktet derimod er Gr.'s Helligåndstro, fastholdes det lettere, at her er tale om en *tros-sag* og ikke en læresag.

P.B. befinder sig bedst i de frie grundtvigske kredse. I sin nye bog skildrer han medlevende, hvordan det åndelige liv brød frem hos det fynske lægfolk, mest håndværkere og bønder, fra begyndelsen af forrige århundrede. Vi træffer kendte folk som Svane, Kristen Madsen og Peter Larsen, Skræppenborg, og mange flere. Vejen til omvendelse kunne være forskellig, enkelte blev vakt ved mødet med herrnhutiske familier, men for dem alle gælder det, at de følte, at de måtte gøre andre delagtige i det glædelige, de selv havde oplevet, de fik Åndens kald til at »holde forsamling», og nidkært fortsatte de dermed, trods anmeldelse til politiet, mulkt og fængsel, forsvarende sig med, at når der var plads for de gudløse i kirken, så måtte der også være det for de gudelige, og glade for at blive agtede værdige til at lide for Herren. — Men det spændende i bogen er udredningen af, hvorkedes mange forsamlingsfolk førtes fra pietistisk omvendelseskristendom til gr. menighedskristendom. En mand fik stor betydning, magister Lindberg, hvis forsamlinger Grundtvig tøvende gik med til at deltage i efter sin embedsnedlæggelse 1826, Lindberg plejede livlig forbindelse med den fynske vækkelses ledere og formidlede kendskab til og forbindelse med Gr. »Christelige Prædikener eller Søndags-Bogen», som Gr. udgav 1827-31, blev læst i forsamlingerne, og nogle fandt lejlighed til at deltage i gudstjenesterne i Vartov og senere i Vennemøderne.

Men nu fremtidsperspektivet? spørger

P.B. Han ser, at der ligger en fælles op-
 rindelse bag Indre Mission og den grund-
 tvigske bevægelse, som begge kan have
 godt af at besinde sig på, så de ikke strid-
 es, men lærer af hinanden. Den tide-
 hvervske teologi kan man derimod ikke
 vente sig noget af, den har ikke blot
 skabt en urimelig afstand mellem I.M. og
 den gr. bevægelse, men har også »udmar-
 vet gr. menighedsliv».

Når P.B. konstaterer, at tilbøjelighed
 til at erstatte det personlige forhold til
 den levende Kristus med et forhold til bi-
 belen svækker alle kredse i den danske
 kirke, så tør jeg hævde, at det i hvert fald
 ikke gælder os, der mødte den »historisk-
 kirkelige anskuelse» og blev såkaldt høj-
 kirkelige. Måske også nogle af de såkaldt
 grundtvigske kunne lære af os.

Edm. Jensen

**Helge Haystrup: Stat contra kirke i oldti-
 dens Rom og nutidens Danmark. Serien:
 »Fri folkekirke». Forlaget Kontrast 1983.
 28 sider. Kr. 19,00.**

DE, der var med til Kirkelig Forny-
 elses landskonvent 1982 i Århus,
 husker nok Helge Haystrups væg-
 tige foredrag om magthaver og menighed
 i den gamle kirke. Det er dette foredrag,
 som Bent Honoré nu har udgivet på sit
 forlag Kontrast med titlen »Stat contra
 kirke i oldtidens Rom og nutidens Dan-
 mark». Det er et prisværdigt initiativ,
 som vi må være meget taknemlige for.

Forholdet mellem stat og kirke har of-
 te givet anledning til konflikt, og i sig
 selv er dette ikke så mærkeligt. Årsagen
 ligger i, at både stat og kirke har en dob-
 beltkarakter.

Staten har på den ene side sin myndig-
 hed fra Gud, når den med sine magtmid-
 ler skaber ordnede og fredelige forhold,
 så menneskers jordiske liv kan lykkes og
 trives. Som sådan skal den lydes. Men på
 den anden side er staten også undergivet

gudsfjendske kræfter, når den med sit su-
 verænitetsskrav, der vel hører med til sta-
 tens væsen, går hen og bliver totalitær og
 derved stiller sig på Guds plads.

For kirkens vedkommende består dob-
 beltkarakteren i, at kirken på den ene si-
 de ikke er af denne verden, men på den
 anden side er i denne verden. Kirken er
 ovenfra og styret ovenfra. Derfor er den
 hellig. Men samtidig er den dog en socio-
 logisk størrelse, omend af en særegen art
 — helt uden mage i verden. Den er orga-
 niserede menigheder omkring kirkens
 embede, ordets forkyndelse og sakra-
 menternes forvaltning og fremtræder
 konkret og synlig i verden. Som et jor-
 disk fællesskab, hvis fædreland dog er i
 himlen, som de helliges samfund, bliver
 den let opfattet som en stat i staten, et
 fremmedlegeme i samfundsorganismen.

Konfliktmulighederne er mange, når
 kirken står fast på sin hellighed, og kon-
 flikt er slet ikke til at undgå, når staten
 tillige bliver totalitær. Kamp mellem en
 totalitær stat og en kirke, der hævder sin
 hellighed, vil altid ende med martyriet.

Den eneste måde, hvorpå kirken kan
 hævde sin hellighed, når den står over for
 den totalitære stat, er at gå ind under
 martyriet.

Det var det, kirken gjorde i oldtidens
 Rom, og det er det, Helge Haystrup for-
 tæller om i sit lille skrift. På en levende
 og fængslende måde og med talrige eks-
 empler redegør han for konflikten, dens
 baggrund og dens ulyksalige følger for de
 bekendende kristne. Som kyndig kirkehi-
 storiker og patristiker (forsker af patres
 = kirkefædrene) henter han enkelte per-
 soner og deres skæbne ud af kilderne og
 gør dem levende for os. Vi hører om sol-
 daten Dasius, om biskop Philias af
 Tmuis, om Euplus og Irene, og hvad de
 nu hedder allesammen, og vi hører om,
 hvordan de standhaftigt holder fast ved
 bekendelsen til Kristus, om det så skal
 koste dem livet. Det er i ordets bedste
 forstand opbyggeligt at læse om deres
 Kristusbekendelse, deres udholdenhed og
 redbonhed til at gå ind under lidelsen
 og om deres sejrbevidsthed, den som
 allerede kommer til udtryk i 1. Johs. 5,4:
 »Dette er den sejr, som har overvundet
 verden, vor tro».

De fire sidste sider i skriftet er helliget
 situationen i dagens Danmark. Også den
 moderne velfærdsstat med alle dens vel-
 signaler tenderer i retning mod den tota-
 litære stat og fremtræder ofte som stats-
 lig og kommunal tvangsmagt gennem sit
 behandlersystem i undervisnings- og so-
 cialsektoren, over for hvem den enkelte
 uvægerligt kommer til kort. Over for
 samfundets nye guder: kvindesag, børne-
 sag, bøssesag og andre sager og ismer, må
 gammeldags kristentro og -moral vige.
 Hvis så blot kirken med sin biskopper og
 præster i spidsen ville hævde sin hellig-
 hed og fremtræde i al sin forskellighed
 fra verden, kunne meget bæres. Men det
 gør den netop ikke. Den bestræber sig
 tværtimod på at gå op i — eller rettere gå
 under i — verden og tilpasse sig den, sam-
 tidig med at den diskriminerer de få gam-
 meldagstroende, der er tilbage.

Derfor ser Haystrup ikke anden udvej,

end at de gammeldagstroende rykker
 tættere sammen og igen hævder kirkens
 hellighed ved at sige fra og drage konse-
 kvenserne, så ubehagelige og bekostelige
 de end kan blive. Her knytter Haystrup
 til ved Honorés tanke om at danne høj-
 kirkelige, indremissionske og orthodoxe
 fri- og valgmenigheder, der indbyrdes er
 forbundne i en fri, kirkelig synode. Skrif-
 tet slutter med ordene: »Således som lan-
 det ligger, er det først, når nogle vover
 pelsen og går igang, protesten får mulig-
 hed for at blive taget alvorligt og dermed
 for at blive frugtbar».

Det er velgørende, når en historiker
 kommer ud af busken og ikke blot nøjes
 med en beskrivelse af fortidige tilstande,
 men samtidig skriver med samtiden for
 øje. For vel gentager historien sig ikke,
 men grundvilkårene for sandt menneske-
 liv og sandt kristenliv er altid de samme,
 og derfor kan historien blive en manende
 appel til os. Held den forsker, der graver
 i fortiden, fordi han brænder for nuti-
 den! Helge Haystrup er manden. Læs
 ham!

Olav Fog

**Nicholas Arseniev: Russian Piety, 2. udg.
 1975 i serien: The Library of Orthodox
 Theology, The Faith Press.**

DET er egentlig forbavsende så lidt,
 vi ved om den russiske kirke, og
 endnu mindre om det russiske
 folks fromhedsliv. Ja, der er endog folk,
 som bliver højeligt forbavset, når man
 fortæller dem, at der er kristne i Rusland
 endnu (jeg taler om Rusland, da Sovjet-
 unionen jo også omfatter muhammedan-
 ske folkeslag). Grundene til det manglen-
 de kendskab til den russiske kirke og det
 russiske folks fromhed er to: 1) for man-
 ge vesterlændinge har der altid været et
 skær af orientalsk mystik over Rusland
 og den russiske kirke, 2) der har i de sid-
 ste 65 år ikke været nogen mulighed for

os at få et klart billede af forholdene; grundene hertil turde være bekendte! Den russiske kirke er afskåret fra at foretage store forsknings- og undersøgelsesprojekter.

Det er derfor velgørende, at der udgives seriøse bøger om emnet: russisk fromhed. Et sådant seriøst indlæg er en bog af Nicholas Arseniev: *Russian Piety* (Russisk fromhed), 2. udg. 1975 i serien: *The Library of Orthodox Theology*, The Faith Press. Bogen indeholder ikke udelukkende beskrivelser fra sovjetisk tid, men går tilbage i Ruslands historie og beskriver det på den ene side forunderlige, stille fromhedsliv, og det på den anden side glade og jublende fromhedsliv, som har strålet og stråler ud fra russiske kristne. Men ikke alene giver bogen en »historisk oversigt« over fromheden, men hvad der er betydningsfuldt: bogen går også i dybden, ikke blot i emnet, men af kærlighed til Kristi kirke også ind i sjælens inderste og afdækker derved noget, som for os »juridisk-orienterede« vesterlændinge ville være værdifuldt at få fat på. Det liturgiske, det kontemplative og det sakramentale liv er en enhed med tilværelsen og ikke udskilt som et interesseområde, som det er ved at ske her i Vesteuropa. Troens konsekvenser kommer forfatteren også ind på. Der er beretningen om den unge kvinde, hvis hus var blevet brændt ned til grunden af tyskerne (2. verdenskrig). Da kommer der to unge forfrosne tyskere til den hytte i nabolandsbyen, hvor hun opholder sig. Hun giver dem en kande varm mælk og et par humpler brød, »de var jo så langt hjemme fra«. En lille, men meget sigende episode.

Forfatteren trækker linierne fra de hellige mænd, som bl.a. er beskrevet af Dostojevskij med skikkelsen starets Sossima i »Brødrene Karamasov«, og til de

kristne martyrer omkring revolutionen (1918-1921), f.eks. metropolit Venjamin af Petrograd og viser den store fromhed og den store troshengivenhed.

I bogen bliver det russiske ord: »umilenie« fremdraget som et ord, der siger meget om troens kraft. Det er et mærkeligt ord, svært at oversætte til et andet sprog. En almindelig russisk-dansk ordbog giver oversættelsen: rørelse. Men, som bogen også angiver, kan vi kun komme betydningen nærmere ved at bruge omskrivninger, idet et ords semantiske værdi ikke altid kan overtages direkte fra sprog til sprog. Ordet har klang af: en strøm af dyb rørelse (bevægelse) i hjertet, en uforklarlig (åndelig) omhedsfølelse. Dette »umilenie« har fyldt manganen en russisk sjæl med overstrømmende hengivelse og hengivelse til næsten ud fra Kristi dybe kærlighed, og det ikke alene oplevet i gudstjenestens bønner og hymner, men også i livet. Mangler vi ikke dette i vores kristenliv? Adskiller vi ikke for kraftigt det, vi oplever i gudstjenesten, fra dagliglivet? For den kristne russer kan der ikke være en adskillelse! Mødet mellem det himmelske og det jordiske i gudstjenesten må have konsekvenser.

Denne bog er et velkomment bidrag til udbygningen af vores kendskab til russisk kirke- og fromhedsliv, fordi der stadigvæk er et mystisk skær over alt, som er russisk (sproget spiller vel en stor rolle for mystikken). Arseniev slutter bogen med sin vurdering af kristentroens nuværende situation i Sovjetunionen. Kristen-troen er stadigvæk dybt rodfastet i mange russere, hvilket man må forbavses over efter så mange års ateistisk propaganda... »det er et troende folk, som man må regne med« (Arseniev).

H. J. Th. Mortensen

TIL KALENDEREN

HØJKIRKELIGT STÆVNE I ÅRHUS STIFT

Søndag den 11. september 1983
i Klosterkirken (ved Vor Frue Kirke)
og i Sct. Nikolaj-Gården
Vestergade 21, Århus C

- 13.30 Højmesse ved Børge Barsøe (kollekt til stævnet).
Kaffe.
15.30 Foredrag ved pastor Edm. Jensen:
»Grundtvig og den danske kirke«.

Nærmere oplysninger kan fåes på telefon
06-25 07 98.

Søndag den 13. november Højkeligt stævne i Hald

- 10.30 Højmesse.

Udførligt program i næste nr. af Reformatio.

På udvalgets vegne
Peter Østerby-Jørgensen

Lørdag den 10. september kl. 14.00: Højtidelig messe til den treenige Guds ære i Trinitatis Kirke, København i anledning af 200 årsdagen for N. F. S. Grundtvigs døb. Prædikant: professor, dr. theol. Regin Prenter.

18.-22. september: Retræte for mænd på Mariagården i Kollund.

Søndag den 6. november kl. 14.00: Kirkestævne i Sankt Jakobs Kirke, København.

Onsdag den 23. november kl. 19.30: Messe i Sengeløse Kirke med påfølgende samvær i præstegården.

INDHOLDSFORTEGNELSE NR. 4 – SEPTEMBER 1983 – 26. ÅRGANG

Regin Prenter:

Jesus alene. 65

Knud Christensen:

Kommentar: Landsforeningen af
Menighedsrådsmedlemmers års-
møde d. 1.-3. juni 1983 68

Olav Fog:

Årsberetning ved F. K. F.s general-
kapitel den 14. maj 1983 69

Jan Redin/Poul Levin:

Om indvielser 76

Peter Østerby-Jørgensen:

Bod og bøn for Kirkens enhed. 80

Edm. Jensen:

Læst: Peder Bukh: En græsrods-
bevægelse 83

Olav Fog:

Læst: Helge Haystrup: Stat contra
kirke i oldtidens Rom og nutidens
Danmark 84

H. J. Th. Mortensen:

Læst: Nicholas Arseniev: Russian
Piety 85

Til kalenderen 87

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Sognepræst *Knud Christensen*, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund
Telefon 02-31 03 39

REDAKTIONSUDVALG

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*, Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*, Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk
Pastor *Poul Ulsdal*, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Stud. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*, Tousvej 85, 2.tv., 8230 Åbyhøj

EKSPEDITION

Bladet koster 50 kr. årligt i abonnement
Beløbet indbetales til kassereren for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse,
organist *Axel Madsen*, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Telefon 01-22 67 67 Postgiro 2 08 81 42

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE

FORMAND

Sognepræst *Olav Fog*, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande
Telefon 05-34 50 61

BESTYRELSE IØVRIGT

Søster *Karen Bagge*, Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*, næstformand, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund
Organist *Axel Madsen*, kasserer, Carit Etlarsvej 5, 1.tv., 1814 København V.
Sognepræst *Helge Taggatz*, sekretær, Landsbygaden 68, Sengeløse, 2630 Tåstrup
Medlemmer betaler 150 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 180 kr. Studerende og pensionister betaler 75 kr. for enkelt medlemsskab. Pensionistægtepar 90 kr.